

II

ИСТОРИСКА ГРАБА ИЗ ДОБА КЊАЗА ДАНИЛА ПРВОГ

(Исписи из Државног архива у Задру)

(2)

Књаз Данило барону Ј. Мамули

Ваше превосходителство
Премилостиви Господине!

Из почитамога писма Вашега од 4. текућег мјесеца Н. 1762. Р. видим колико ми јављате ради бивше жене Јова Вукшића и њезина брата Војводе Тура Матановића.

Мени је познато да у Аустрији ние дозвољено вјенчање човека иза живе жене као ни жени иза жива мужа, али дозволите ми да Вам јавим и увјерим, да речени Вукшић кад је испросио сестру Матановића нико ние знао од њезина рода, толи мање она да му је жена жива, иначе дали му је не би; али Вукшић по обичају пошље сватове за ђевојку и по закону вјенча је за своју супругу, кое и једно и друго буде јавно, и с истим као законита жена заостане. Сад или је крив Вукшић или ђевојка.

Вукшић, наравно, мора се као Аустријски поданик повинovati Вашим законима, но и његова бивша жена по нашим законима и по свакоме праву сад тражи награду свое чести, или иначе накнаду за они труд коега је вјерно у кући Вукшића учинила.

Што се тиче приетње, али сумнителне освете од стране Матановића, за то ја јемствујем, јер зна Матановић да кад би икакове пакости Вукшићу учинио да не би ничим другим но собственим животом платио; а да је приетио не могу вјеровати. Не јемствујем пак за сестру његову која је данас на неки начин свој образ нарушила без икакве свое кривице, но може се рећи на правди бошјој, и која је у крајне очајание због стида и штете панула.

Ја пропустити не могу овом приликом и у оваковим — право Вам рећи — међ нама врло мучним догађаем да Вас не молим да бисте Ви изволили од Ваше стране наредити пограничном Комесару Г. Цулићу, а ја од мое Капетану ћеклићком за да би они два на пријатељски начин ову ствар смирили, не говорим усилovali Вукшића да плаћа онолико колико наш Законик веже, нити као закону жењу него онолико колико би ови двоица за пристојно нашли, само да стра-не у миру остати буду.

Возљубите примити уз ово чувства моего високопочитанија и
совершене преданости, при чим чест имам бити

Цетиње
1/13. Септембра
1854.

Вашега Превосходительства
Покорни Слуга
Књаз Црногорски
Данил П. Његош.

Његовом превосходительству, Г. Лазару Барону Мамули Ц. К.
Тенент-Маршалу, и Намјестнику Далматинске двојне владе и проч.
и проч. у Задар.

[Задар, Државни архив 400 (б. VII^а, к. IV/2. 5. 1854) " пр. 18/9. 1854.
1884/п."]

Књаз Данило Барону Л. Мамули

Ваше Превосходительство!

Не пропуштам доставити Вашем Превосходительству до знања,
да су Црногорски питомци Ц. К. Богословическог заведенија, кое је у
Задру, принуђени прекинути њихово школско течение.

При свем томе, имајте доброту захвалити од Мое стране Ње-
говом **Величеству Императору** Аустријском, па и у будуће остају Му
свагда благодаран и признателан на Његова указана Ми благодарје-
јанија; само Ми је у толико жао, што Аустријска Власт допуштава
Професорима у Богословском задарском заведенију Мене лично узи-
мати за непристојне примјере, у Школском публикуму, и обличавати
Ме за најгорега човјека; примјећавам дакле да из таковог заведенија
не могу за мој Народ полезни духовенства пастири стада Христова
изићи, но напротив.

Ниесам се надао у том Ц. К. Аустријском заведенију тим на-
чином увређен бити, али то доста зависи и од њихове Професорске
науке и воспитанија.

С високопочитанием и уважением чест имам бити

Цетиње
15. Септ.
1858 год.

Вашега Превосходительства
Књаз Црногорски
Данил П. Његош.

Његовом Превосходительству Гну Барону Мамули Ц. К. Аустријском
Фелт.—Маршал Лајтнанту и пр. пр. у Задар

[Задар, Државни архив 429 (б. IV^а, к. IV/1. 1. 1858) " пр. 4/10. 1858.
1357/п."]

Књаз Данило барону Л. Мамули

Ваше Превосходительство!

Из припослатог Нам уважајемог дописа **Вашег Превосходи-**
тельства од 12. Новембра т. г. Б. 1973 разумјели смо са задовољством
да сте одобрили да Наш Ађутант Г. Лазар Вдаховић може опет до-
лазити у аустријску државу. Но будући да се Ваше милости нису
могли удостоити Војвода Ђуро Матановић и Сердар поп Перо Мата-

новић, којима смо такођер слободан долазак на аустријску земљу с дописом Нашим од 29. Септембра т. г. Б. 218. издјејствовати желели, приморани се налазимо овим наново молити **Ваше Превосходителство** да би и њима ону милост указали, коју сте Нашем Ађутанту учинити изволили, а тим и Нама указали љубав достојну Наше особите обвезаности и уважаења. Ми мислимо да би се њима долазак у аустријску државу тим пре одобрити могао, једно, што су се они кривцима учинили пре него што Ми на владу ступили, друго, што су се они давно помирили с Петром Паламидом, а треће, што су, у сљедству овог помирења, до 1856. године непрестано и јавно на аустријску земљу долазили.

Ми никако не одричемо да је кривица учињена велика, коју и казнити треба, при свем том држимо, да наведене околности кривицу ублажавају; а почем је Паламида престао бити тужитељ, указала се и судијској Влади прилика да од свога истраживања престане, задовољавајући се са четворогодишњим изгнанством које су кривци поднели.

Пребивајући у надежди да ће **Ваше Превосходителство** разлоге Наше одобрити и молбу уважити, молимо да би и овом приликом примили увјерење Нашег особитог почитања и уважаења називајући се

Вашег Превосходителства

Цетиње
15. Новембра
1859.

понизни слуга
Књаз Црногорски
Данил П. Његош

Његовом Превосходителству Господину **Лазару Мамули**, Губернатору Далмације, Барону и пр. и пр. и пр. у Задар.

[Задар, Државни архив 458 (б. VII^а. к. X/1. 1. 1861) "пр. 3/12. 1859. 2060/п."]

Књаз Данило барону Л. Мамули

Ваше Превосходителство!

Због сукоба Браића са Црногорцима од 26. Октобра т. г. и одтуд породивше се разморице, изасланици с обои страна, одређени да извиде како је ствар текла, повод к сукобу давша, били су лично 5/17. о. м. на самом месту догађаја и увјерили се да су Браићи повод дали к сбившем се крвопролитију.

У колико нам је мило што је **Ваше Превосходителство** имало прилику увјерити се о невиности окривљени бивши поданика Наши, у толико сажаљевамо искрено што се налазимо у тако неугодном положају да морамо озбиљно захтевати, да кривци Браићи буду примјерно кажњени, не само због погибше, оном приликом, двоице поданика Наши и четворице рањени, већ да би се тим предохранили од подобни догађаја и утврдио, за будуће, погранични мир, на ком би се основало пријатељско сношење са државом аустријском, које Ми од свег срца желимо.

Одговарајући овом приликом на уважајема допис **Вашег Превосходителства** од 30. Септембра т. г. Б. 1733. признајемо за умјестну казну, употребљену над Јоком Лазовим Капом због увреде нанешене царском Величеству и благодаримо што сте подјејствовали да се тавнице ослободи; али држимо да би се много више подударало с правдом, кад би и онај Будвљанин био кажњен, кои је дао повода Капи да увреди царско Величество, вређајући његовог Књаза и Господара, чим би се показало, да као год што се не допушта вређати личност аустријског цара, тако исто да се уважава личност Наша, као књаза Црногорског.

Односително на Ива Николина, кои је такођер био затворен, имамо примијетити, да путници више пути оружије са собом носе, ради њихове сигурности, па се не затварају, због чега Нам се чини да је строгост и изјатије при њему употребљена. При свем том обрадовали смо се чувши да је и он тавнице ослобођен.

Но као што је **Ваше Превосходителство** опазити могло из дописа Нашег од 25. Августа т. г. Б. 197. Јоко Лазов Капа и Иво Николин нису ни сачињавали главни предмет тужбе, већ Ђурица Савића Марковића, кои је без икакве кривице батинан био у Котору. Зато, при свем Нашем очекивању, нисмо могли бити с **Вашим** дописом задовољни, и налазимо за одвећ нужно изложити по други пут **Вашем Превосходителству** узрок Нашег незадовољства и темељ на ком смо основали били потраживање да се извршена над Савићем неправедна казна са 2.500 форинти плати.

Савић се нашао своим послом у Котору у једној продавници, у којој је било и сланине на продају. Он се изрази да би је купио, кад би имао новаца. Трговац, чија је сланина била, стане га бедити да је имао намјеру украсти је, и осим остали грдња рекне му: да су сви Црногорци лупежи, и ако му треба сланине нека иде своме Књазу да му је он да. Докле се Савић правдао да ни на уму није имао крађу, одтрчи један од служитеља финансије у Полицију. Полицианти дођу, и без икаквог питања у чему се састоји распра, одведу га са собом. Власт, којој је предан био, такођер без довољног испитивања приступи одма казнењу, које се и изврши над Савићем, као лупежом. Крађа, дакле, недоказана, а не увреда царског Величества, сачињавала је предмет окривлења. Да је овако, и никако другчије, мислимо да довољно доказује и сам начин употребљене казни. Нема примјера да је ико увредио личност владатеља, па да је одма, по учињеној увреди, и кажњен и у слободу стављен био, и без да би наводили за доказ овог друге догађаја, доста ће бити да се позовемо на самога Јока Лазова Капу, кои је у исто то време, као увредитељ царског Величества, у задарској тавници трунуо, и ко зна докле би још трунути морао, да му **Ваше Превосходителство** није указало дјело милости.

Као што је **Ваше Превосходителство** из доведе изложеног увидити могло Савић није увредио царско Величество, него је он, као невин, обезчешћен, а цео народ Црногорски до крепности увређен. Увређени народ захтевао је од Нас освету погажене му чести озбиљно; но да би утишали разјарене душе, кои су брзом, жалостном лозорију

изглед давали, никакво друго средство, у оном критичном положају, ни смо имали, осим обећања, да ћемо се за нарушену чест мирним путем заузети и прибавити удовлетворење за увреду.

Имајући пред Нама одговор **Вашег Превосходителства** у овом предмету, кои никакво удовлетворење не обећава, налазимо се у таквом положају, да смо принуђени наново молити **Ваше Превосходителство** да Нам тражено удовлетворење учини, предвиђајући, да се другчије не могу мимоићи жалостни догађаи, кои смо искрено желили и желимо да се мимоиђу. Ми никако не можемо јемчити да неће, без удовлетворења, подруга народња приморати Савића, против његове воље, да безчестије своје освети. Само се по себи зна, да једанпут одпочето зло не може имати добре посљедице, због кои одговорност овим са Нас скидамо.

Надајући се да ће **Ваше Превосходителство**, увиђајући важност овог питања и правичност Нашег захтевања, све учинити у корист пограничног мира и пријатељског сношења, молимо да би овом приликом примили увјерење Нашег одличног почитовања и уважаења називајући се

Цетиње
15. Новембра
1859.

Вашег Превосходителства
покорни слуга
Књаз Црногорски
Данил П. Његош.

Његовом Превосходителству Господину Лазару Мамули, Губернатору Далмације, Барону и пр. и пр. и пр. у Задар.

[Задар, Државни архив 440 (б. VII. к. X/1. 1. 1859) " пр. 3/12. 1859. 2072/п."]

Књаз Данило барону Ј. Мамули

Ваше Превосходителство!

Сажалевајући грозно и подло убиство Ника Оташевића Филиповића узимамо за чест одговорити на многоуважени допис **Ваш** од 27 Октобра т. г., да су убице одма по учињеном убиству побјегли некуд из Црне Горе, да би избјегли заслужену казну, но да ће, чим се ухвате, настрожиој казни подвргнути бити. У овом истом смислу извијешћено је и Ц. К. Окр. Војводство у Котору.

Не мање сажалевамо и жалостни догађај од 26. т. м. сбивши се међу Црногорцима и Браићима; али за нуждно налазимо разјаснити га **Вашем Превосходителству** како би сазнати могли повод оног сукоба, а сазнавши га, точније пресудило коју страну треба кривити, а коју правдати.

Постојао је обичај да су Подгорани пасли стоку своју на аустријској земљи у Браићима, а ови на Црногорској у Подгорју. Окр. Капетан Боко-Которски с писмом своим на Нас управљеним од 6. Авгу-

ста т. г. Б. 556. и другим од 22. Авг. Б. 2741 захтева да се забрани Црногорцима прелазити са стоком на земљу аустријску. Сходно овом захтевању Ми смо издали нуждну наредбу на подгорског капетана, који је писмено јавио браићком кнезу да Подгорани неће више прелазити на њиову страну. Браићки кнез одговори писмено подгорском капетану да му је мило што се састајати нећеду, и каже му у писму, између осталог, да што год ухвате Подгорани у својој гори да воде и да суде по свом обичају, а што они ухвате да ће судити по њиовом. Али да би се о истини овде казаног боље увјерило **Ваше Превосходителство** прилажемо (у препису) писмо браићког кнеза, о ком смо горе споменули.

26. Октобра преступи овај уговор један браићки пастир и пређе са стадом на нашу страну. Троица Подгорана потерају стадо, а пастир опре се оружјем да га не да; при свем том бија(ше) стадо стерано, а пастир обезоружан. Овај одтрчи у Браиће позвавши сељане у помоћ, који сви, велико и мало, оружани пређу преко границе на нашу страну да отму отерану стоку; сад приспе и једно 40. Подгорана молећи и да се удале са њиове земље а за стоку да преговарају мирним путем. Браићи, не хтевши ни чути за мирно изравнење, проспу огањ на Подгоране. Сад се одпочне бој са обе стране. У боју погине један Браић, а два се ране; Подгорани бранећи се изгубе двоицу, а четворица и се рани, од који су двоица сад на умору.

Из доведе казаног надамо се да је увидило **Ваше Превосходителство** да су Браићи прешли на нашу страну да силом оружја поврате њихово стадо, а не да се погађају за њега, као што сте **Ви** изразити изволели у **Вашем** почитајемом допису, јер кад би се погађати хтели, нису имали нужде да дођу сви листом оружани. већ би послали двоицу троицу који би погодбу свршили.

Оснивајући се на овде изложено увјерени смо да ће **Ваше Превосходителство** убиједити се хтети како Нам је немогуће дати Вам тражено удовлетворење. Али Ми њикако нисмо намјерни овим одрицати да је нужно ову ствар боље разгледати, шта више, Ми искрено желимо и умољавамо **Ваше Превосходителство**, да одредити и изаслати изволи једно повјерено лице на само место догађаја, давши Нам на знање дан кад ће оно тамо приспјети, како би и Ми тако исто с Наше стране учинити могли. По учињеном доста точном испиту изасланика ако кривица падне на Наше поданике, готови смо казнити и одма на најжесточији начин; у противном пак случају бићемо принуђени то исто од **Вашег Превосходителства** захтевати. Врло би нужно било кад би изасланици добили налог да и остале мање околности

испитају и о њима посавјетују се како би се подобни догађаи за унапред одклонили.

Стока је, по учињеној погодби, повраћена, премда се то учинити није морало.

Молим да би овом приликом примити изволели знак Нашег особитог почитанија и уважења називају се

Цетиње
17. Октобра 1859.

Вашег Превосходителства
најпонизнији слуга
Књаз Црногорски
Данил П. Његош.

Његовом Превосходителству Барону Лазару Мамули, Губернатору Далмације и пр. и пр. и пр. у Задар.

[Задар, Државни архив 449 (Va. к X/1/1. 1860) " пр. 31. 1. 1860: 111/п."]

Прилог писму књаза Данила од 17. X. 1859.

Препис.

Благородному Гдну Бутору Перову Вукмановићу и свијема Подгоранима љубезни поздрав.

А сада, драги Капетане, и сва љубезна браћо, давамо ви глас да смо примили ваше писмо и све смо разумјели што ми пишете да се не састављамо. Али ми то много жудимо за што вама је познато колико је нама штете од вас да сте сјекли козама сву драгу зиму и носили пошле што ви је требало пак сад тако пишете.

Али љубазни пријатељу дади глас свој твојој краини и увјерен буди овог писма да ми ваше приповиједне ричи потврђујемо и говоримо што уфатите наше у вашу гору кротје кому с тога пута да га водите и да га судите по нашем обичају да ве нема нитко од нас за то питати, а исто увјерени будите што уфатимо ваше, да ви нећете знати како ћемо га судити.

Кнез Вуко Мартиновић главари и сви Браићи скупа, и да сте здраво.

Августа 2. на Браић 1859

Мартиновић Буру.

[Задар, Државни архив 440 (6. VIIa. X/1. 1. 1859) " пр. 4/11. 1859. 1958/п."]

Књаз Данило барону Л. Мамули

Ваше Превосходителство!

Гнусно нам је било разумјети из уважајемог дописа Вашег од 11. Јануара т. г. Б. 41. да још и сад турски поданици отимају туђу дјецу; а још неповољније, да се безчовечни насилник онај настанио у Грахову, да под окриљем Нашим уточиште нађе.

Да би дијете ослободили робства и одклонили од нас подозрење да овака варварства закриљујемо, нисмо пропустили одма нареди-

ти да се зликовац у Грахову пронађе. У сљедству добивени вијести можемо **Вашем Превосходителству** доставити, да се зликовац са дјететом не налази у Грахову, већ у Опутној Рудини у Ерцеговини. При свем том могли би и одтуд дијете избавити, ако турска Власт не буде кадра то учинити, и ако би **Ваше Превосходителство** Нами овако благородно дјело повјерило.

Молимо да би и овом приликом увјерили се о Нашем одличном почитовању и уважењу, називајући се

Цетиње
7. Јануара 1860.

Вашег Превосходителства
покорни слуга
Књаз Црногорски
Данил П. Његош

Његовом Превосходителству Господину Лазару Мамули, Губернатору Далмације, Барону и пр. и пр. и пр. у Задар.

[Задар. Државни архив 449 (б. V^а. к. X/1/1. 1680) "пр. 31. 1. 1860. 111/п:"]

Књаз Данило окружном которском капетану

Ваше Високоблагородије!

Помоћу и настојавањем Велики Сила стављени смо у то пожелателно стање, да уклоњен видимо сваки породити се могући повод к будућим претензијама међу Црном Гором и Турском. Комисија разграничења већ је свршила свој посао и надамо се до кои дан видити подписан од Комисара учествујући Сила. Само се по себи разуме, да смо овим не само од непрекидног проливања крви предохранени, да је слобода лична и сопственост имања обезбијеђена, већ да и у тешње сношење са сусједним државама ступити можемо и уживати она добра, која стоје у свези са међународним правом. Ми признајемо, да је више пути аустријско Правителство само из великодушија наклоност Црној Гори указивало. Ваше Високоблагородије добро зна и излишно је наводити како је аустријско Правителство толико пути јавно у помоћ притицало Црној Гори, не само словом, већ и дјелом.

Узевши у призреније садашње околности молимо Ваше Високоблагородије да би упливом своим подјејствовало код свога Правителства да би се опет наклоно према нама показивало и да би Нам дозволило набављати муницију, као и прије, у аустријској држави. Ми се много уздамо у осведочену наклоност Вашег Високоблагородија према Нама и тврдо држимо да ће жеља Наша посредством Вас испуњена бити.

Молимо Ваше Високоблагородије и овом приликом да изволи примити увјерење Нашег почитовања и уважења.

Цетиње
7. Јануара 1860.

Књаз Црногорски
Данил П. Његош.

Његовом Високоблагородију Господину Дојми-у, Окр. капетану Боко-Которском и пр. и пр. и пр. у Котор.

[Задар, Државни архив 449 (б. V^а. к. X/1. 1. 1860) "пр. 23/1. 1860. 32"]

Књаз Данило окружном которском капетану

Ваше Високоблагородије!

Уредбу, с којом се забрањује, осим Сенатора и Ађутанта-Нашег, сваком чиновнику и званичнику Нашем с оружјем у аустријску државу долазити, сматрали смо, ако и јесте врло строга, за мјеру предострожности. Но као што је строгост ова у оно време неким начином умјестна била, јер је безбједност државна због војне у Италији тако налагала; исто би тако сад, кад је све у миру, служила за знак непријатељства и неповјерења према Нама.

Молбу Нашу, да се уредба, о којој је овде реч укине и да се са другом замијени, која би дозвољавала свима Нашим Чиновницима и Званичницима без изузетка, почевши од Перјаника па навише, долазити у аустријску државу са оружјем, оснивамо на сједујућем: прво, што је оружје саставна и неразлучна част ношње народа црногорскога; а друго, што су Перјаници, Стотинаши и други као и Капетани званичници струке војничке, кои се као војници свуда са оружјем своим показивати морају, као што се показују и војници остали држава, кад се путујући нађу у страним земљама, кои обезоружавање на граници сматрано би било као презирање државе којој они припадају, и повређење међународног права.

Да би дакле и Наши Званичници уживали у аустријској држави оно прáво које сви страни Званичници војног реда уживају: молимо **Ваше Високоблагородије** да би представити изволело надлежном мјесту ову Нашу умјестну жељу и подјејствовало, о чему смо увјерени, да се скорим уважи.

Молимо да би и овом приликом примили увјерење Нашег особитог почитовања и уважења.

Цетиње

13. Јануара 1860.

Књаз црногорски

Данил П. Његош.

Његовом Високоблагородију Господину Дојми-у, Окр. Капетану
Боко-Которском и пр. и пр. и пр. у Котор.

[Задар, Државни архив 449 (б. Vа. к. X/1. 1. 1860) "пр. 29/I. 1860. 44"!

Књаз Данило окружном которском капетану

Ваше Високоблагородије!

Турчин Садик Беговић, поданик Наш, поднео Нам је жалбу како му тамошња Власт није допустила да из Котора дође на Цетиње, усљед чега принуђен је био свој пут учинити унаоколо кроз аустријску државу.

Не можемо пропустити да због овог поступка не изјавимо Вашем Високоблагородију Наше крајње незадовољство, сажаљевајући што се поданику Нашем стало на пут у уживању оног права, које сваком Црногорцу припада. Само се по себи разуме, да не можемо бити равнодушни према оном што користи и прáва Наши поданика огра-

ничава, зато се и налазимо принуђени умолити Ваше Високоблагородије да би Нас извијестити изволило из ког је узрока забрањено било Садик Беговићу да дође преко Котора ма Цетиње.

Молимо да би и овом приликом примили увјерење Нашег особитог почитовања и уважења.

Цетиње
22. Априла 1860.

Књаз црногорски
Данил П. Његош.

Његовом Високоблагородију Господину Дојми-у, Окр. Капетану
Боко-Которском и пр. и пр. и пр. у Котор.

[Задар, Државни архив 449 (б. V^a. к. X/1. 1. 1860) "пр. 5/5. 1860. 1571"]

Т. Илић окружном которском капетану

Ваше Високоблагородије!

По налогу Његовог Височества имам чест умолити Ваше Високоблагородије да би изволело спровести у Беч овде приложено писмо, управљено на Његово Превосходителство Графа Рехберга, Царско-Аустријског Министра Инострани Дјела.

Молим Ваше Високоблагородије да би изволело примити увјерење мог особитог почитовања и уважења називајући се

Цетиње
10. Августа
1860.

Вашег Високоблагородија
покорни слуга
Т. Илић
Држ. Секретар.

Његовом Високоблагородију Господину Дојмију,
Ц. К. Окр. Капетану у Котор.

[Задар, Државни архив 449 (б. V^a. к. X/1. 1. 1860) "пр. 23/8. 1860. 342"]

Књаз Никола окружном которском капетану

Цетиње $\frac{24 \text{ Августа}}{5 \text{ Сетембрија}}$ 1860.

Ваше Високоблагородије,

Имам чест одговорити на Ваше писмо од 4. Сетембрија о. г. и јавити Вама, да је ц. к. капетан госп. Милошевић на Цетињу био и већ опет одпутовао. Дошао је на Грахово ноћом по 11 ура и тамошњи полицејни чиновник црногорски искао је од њега пасапорт, да види ко је и куда путује. Госп. капетан не само да није хтео пасапорт показати, он се је противио уобште одговарати на свако питање и казао је на конач, да он сасвим пасапорт не има и да не зна ове силе, која би га принудити могла, да каже свој пут и своје намјереније.

Ово противленије црногорској власти полицејној па и обстојатељство, да је дошао силно наоружан ноћом у Грахово без да каже своје намјереније и да покаже свој паспорт: увело га у призреније и по-

лицејни мој чиновник послао госп. Капетана Милошевића на Цетиње, да се оправда у врховној власти, ко је и куда путује.

Дошавши овамо показао је госп. Милошевић свој пасапорт, овдашње врховно правитељство га нашло у реду и видирало његов пасапорт пут Никшића, како је то госп. капетан желео. Имам чест приметнути, да је госп. капетан дошао с оружјем на Цетиње, овдје је живио у локанди сасвим слободно и сваки с ним поступао по праву подпуној формалној и сусједној узајмности.

Примите, Ваше Високоблагородије, увереније мојег особитог почитанија

Књаз Црногорски
Николај

Његовом Високоблагородију Госп. витезу од Дојми
ц. к. окружному капетану у Котору.

[Задар, Државни архив 449 (б. Vа. к. X/1. 1. 1860) "пр. 6/9. 1860. 376"]

Т. Илић комесару окружног которског поглавара

Попечитељство
Инострани Дјелâ
Цетиње 15. септембра
1860
Бр. 2.

Господине Комесару,

Имам чест извијестити Вас, Господине, да ме је наименовало Његово Височество своим Попечитељем Инострани Дјелâ и предало у моје руке кореспонденцију са Властима страни држава. Извјештавајући Вас, Господине, о овом, молим да би се у будуће у свима званичним пословима обраћали непосредствено на мене или на Попечитељство инострани дјелâ, а не на Његово Височество или Сенат, и да би о овом извијестили и остале Власти у Ц. К. Намјестничество Далмације.

Примите, Господине Комесару, увјерење мог особитог почитовања и уважења.

Попечитељ Инострани Дјелâ
Т. Илић

Господину Копорчићу Ц. К. комесару окружија Боко-Которског
у Котору.

[Задар, Државни архив 449 (б. Vа. к. X/1. 1. 1860) "пр. 29/9. 1860. 423"]

М. Петровић, заступнику окружног которског капетана

Цетиње, 21. септембра 1860.

Ваше Високородије,

Пред неколико данâ, кад је Књаз и Господар Николај понешто заболовао, послао је Вама Његов секретар Господин Т. Илић писмо

Бр. 2. 15. септембра т. г. у којем добро није разумео толковати намјерење и смисао заповијести Његовог Височества. Књаз Николај никада намјеравао није своју кореспонденцију премијенити и моли Вас зато, Господине Комесару, да имате доброту адресовати сва званична писма непосредствено тако, како сте ово досада благоизволили чинити с Његовим Стрицом благопочившим Књазом Данилом.

Примите, Ваше Високородије, увјерење мог особитог почитовања и уважања.

По заповијести Његовог Височества
Президент Сената Црногорског Војвода од Грахова
кавалер
М. Петровић

Његову Високородију Господину Капорчићу, заступнику
окружног капетана у Котору.

[Задар, Државни архив 449 (6. V^a. к. X/1. 1. 1860) "ЛД. 6/10. 1860. 446"]

Павлу Решетару, окружном дубровачком капетану

Многоуважени Господине!

Познато вам је, да су херцеговачки Турци узрок били наше буне, кои су нас до скота били понизили, немилосрдно поступајући с нама, као с' најгорим робовима; и то вам неће бити тајно, да наша имања, наши животи ни најмање нијесу били сигурни. Заман су царски фермани, на корист нашу доходили и једнакост свим вјероисповједанима препоручивали, кад се ни један удјелотворио није; заман је цар чиновнике у Херцеговину слао, кад су их херцеговачки Турци лажом, а неке и митом варали тако, да не само што су нас царске милости лишили, но су нас и за бунтовнике свог Султана прогласили. (Господин Теодосија Митровића). Судимо, говорит' вам обширније о нашем ратовању толико година, била би ствар сувишна, јербо ви, као наш сусјед, знате све од краја до конца.

Дође вријеме много желаног мира. Ви, Милостиви Господине, као представник благе Аустрије, пријатељице благостања нашега, бисте посредственик наш и мира утемелитељ. Воиводе Лука Вукаловић оде у Дубровник, ће је био позват од вас и Господина Консула Пржића да се о миру ради, и учини га, пред вама, са Њ. Е. Хуршид-пашом Мутесарифом Херцеговачким, овако: Сви бањски Херцеговци добију подпуно опроштење и постанемо прави Султанови подаиници; да остану Воиводе у власти, у свакој нахији као што су и били; да наша самоуправа буде; да имамо наших 500 пандура, кои ће границу и путове чувати и поредак унутра обдржавати, а овим да цар плаћу од 80 гроша на мјесец и три литре брашна на дан дава; да је Лука Вукаловић Воиводе од племена, а Бинбаша од пандурах, да он за сав народ цару одговара.

Ми сви тај мир загрлисмо, и ево готово четири мјесеца како га ми, с' навишом појмом обдржавамо и вјечито ћемо га набљудавати,

ако Турци хошћеду, аколи пак буду ићи на то, како нам се чини да иду, да нас учину робовима као што смо до сад били, бит' ћемо принуђени селит се из отечества.

На захтјевање Њ. Е. Мушира, шаљемо Теодосиа Митровића и М. Љубибратића, у Мостар, са још по 2 човека од сваке нахије; ми, ако није с' данка не знамо рад шта нас зову. Дали смо им налог, да просе потврђење Дубровачког мира, и да за данак, ако буде влада захтјевати, с' Њ. Е. Муширом разумједу се.

Ми вас скупа сви молимо, да ви, као наш посредственик и добродјетел, ако би у Мостару стали кам што извртати, да нам будете у помоћи.

Пуни надежде на великодушног цара Аустринског, и вас Милостиви Господине, кои сте нам доста, у горкој нашој бједи ваљали, а ми вјековјечно, а и наши потомци, памтићемо добродјетел вашег цара и вашу, сви вас покорно поздрављамо.

Јесмо, ваше милости, покорне слуге

У Манастиру Косијереву 4/1 1863

(М. п.) Раде Бабић, Капетан Рудински	(М. п.) Поп Богдан Зимонић Војвода Гатачки
(М. п.) Пајо Миљанић Капетан Бански	(М. п.) Војвода Жарко Љешевић, Пивски
(М. п.) Петар Мандић Стотинаш	(М. п.) Симо Баћевић Војвода Бањски
(М. п.) Никола Копривица Стотинаш	(М. п.) Вук Алексић Војвода Рудински.
(М. п.) Тодосије Митровић Игуман М. Косијерева	

На коверту стоји: „Његову Превосходителству Господину Господ. Павлу от Решетару капетану окружиа Дубровачког у Дубровнику”.

[Задар, Државни архив 474 (б. V². ц. X/1 1. 1863)].